

Mechanisms for Integrating Inclusiveness into Investment Projects of Post-war Reconstruction

Andriy Skrylnyk¹

Abstract.

Introduction. Post-war reconstruction of Ukraine is a complex process involving not only rebuilding infrastructure but also restoring socio-economic stability, thus ensuring inclusiveness – equal access to resources and development opportunities for all, including vulnerable groups – is important. Without targeted mechanisms, these groups risk being left out of reconstruction, which would deepen inequality and impede development.

Purpose. Development of science-based approaches and recommendations for the integration of inclusiveness in investment projects of post-war reconstruction of Ukraine.

Methods. The study is based on an analysis of literature and statistical data. It evaluated current reconstruction programs and examined domestic and international experience of inclusive recovery. Based on these findings, recommendations were developed to integrate inclusiveness into all stages of the investment process, and criteria for assessing social impact were proposed.

Results. Key barriers to inclusiveness were identified: unclear criteria and lack of unified standards for evaluating social impact, short-term investor focus, insufficient stakeholder coordination, and weak community engagement. To address these barriers, measures include introducing social impact assessment systems and inclusivity standards aligned with international best practices, providing financial incentives for social projects, creating a coordination platform, and ensuring active community participation, thereby forming a mechanism to integrate inclusiveness that can increase the social return on investment.

Discussion. Inclusiveness should become an integral part of post-war reconstruction strategy, and implementing the proposed mechanisms and criteria will ensure a fair distribution of recovery outcomes and strengthen societal resilience. An inclusive approach will help build a cohesive and just society, as reconstruction that accounts for the needs of each citizen is the key to sustainable development and national security.

Prospects. Further scientific work should be aimed at building a unified system of “inclusive value” indicators for the Ukrainian context (calibration of SROI, development of an integral index of inclusive community readiness), creation of a reference data architecture and open sets for reproducible assessments, and to conduct rigorous measurements of the effectiveness of already implemented initiatives using quasi-experimental and experimental approaches. Separate analysis is needed on the behavioral factors of investors and donors and the design of incentives that increase the attractiveness of inclusive projects, as well as comparative studies of countries with post-war reconstruction experience to adapt best practices in financing, governance, and social impact monitoring.

Keywords: inclusiveness, post-war reconstruction, investment projects, vulnerable groups, social integration, sustainable development, inclusive investments, implementation mechanisms.

Received: 25 September 2025 | **Revised:** 26 September 2025 | **Accepted:** 14 October 2025 | **Published:** 30 November 2025

Suggested Citation

Skrylnyk, A. S. (2025). Mechanisms for Integrating Inclusiveness into Investment Projects of Post-war Reconstruction. *Herald of Economics*, 4, 30-39. DOI: 10.35774/visnyk2025.04.030.

This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 License (<http://www.creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), which permits use and distribution in any medium, provided the original work is properly cited and the use is non-commercial.

2025 The Author(s).

¹ Andriy Skrylnyk, National University “Poltava Polytechnic named after Yuriy Kondratyuk”, Poltava, Ukraine

ORCID ID: 0000-0001-9622-4217

E-mail: Ekonomika@nupp.edu.ua

Механізми інтеграції інклюзивності в інвестиційні проекти післявоєнної відбудови

Андрій Скрильник¹

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Анотація.

Вступ. Післявоєнна відбудова України – складний процес не лише відновлення інфраструктури, а й відродження соціально-економічної стабільності, тому критично важливо забезпечити інклюзивність – рівний доступ до ресурсів і можливостей розвитку для всіх, особливо вразливих груп населення. Без спеціальних механізмів ці категорії ризикують залишитися осторонь відбудови, що поглибить нерівність і загальмує розвиток.

Мета. Розроблення науково обґрунтованих підходів і рекомендацій щодо інтеграції інклюзивності в інвестиційні проекти післявоєнної відбудови України.

Методи. Дослідження ґрунтується на аналізі літературних джерел, статистичних даних і кращих практик. Проведено оцінювання чинних програм відбудови та вивчено вітчизняний і міжнародний досвід інклюзивної відбудови. На цій основі розроблено рекомендації щодо інтеграції інклюзивності на всіх етапах інвестиційного циклу та запропоновано критерії оцінювання соціального впливу проєктів.

Результати. Виявлено основні бар'єри інклюзивності: нечіткі критерії й відсутність єдиних стандартів оцінювання соціального впливу, короткострокова орієнтація інвесторів, недостатня координація між стейкхолдерами та слабе залучення громад. Для їх подолання пропонується запровадити системи оцінювання соціального впливу і стандарти інклюзивності, фінансово стимулювати соціальні проєкти, створити платформу координації, адаптувати міжнародні стандарти оцінювання та забезпечити активну участь громад. Ці заходи формують механізм інтеграції інклюзивності, здатний підвищити соціальну віддачу інвестиційних проєктів.

Висновки. Інклюзивність має стати невід'ємною складовою стратегії післявоєнної відбудови, а реалізація запропонованих механізмів і критеріїв – забезпечити справедливий розподіл результатів відновлення та стійкість суспільства. Впровадження інклюзивного підходу сприятиме формуванню згуртованого, справедливого суспільства, оскільки відбудова, що враховує потреби кожного громадянина, є запорукою сталого розвитку та національної безпеки.

Перспективи. Подальша наукова робота має бути спрямована на побудову уніфікованої системи індикаторів «інклюзивної цінності» для українського контексту (калібрування SROI, розроблення інтегрального індексу інклюзивної готовності громад), створення еталонної архітектури даних та відкритих наборів для відтворюваних оцінок, а також на проведення строгих вимірювань ефективності вже впроваджених ініціатив із використанням квазіекспериментальних та експериментальних підходів. Окремого аналізу потребують поведінкові чинники інвесторів і донорів та дизайн стимулів, що підвищують привабливість інклюзивних проєктів, а також порівняльні дослідження країн із досвідом післявоєнної відбудови для адаптації найкращих практик у фінансуванні, врядуванні та моніторингу соціального впливу.

Ключові слова: інклюзивність, післявоєнна відбудова, інвестиційні проєкти, вразливі групи, соціальна інтеграція, сталий розвиток, інклюзивні інвестиції, механізми впровадження.

Постановка проблеми. Післявоєнна відбудова України – це складний і багатогранний процес, що вимагає відновлення не лише фізичної інфраструктури, а й зміцнення соціальної та економічної стабільності країни. Одним із ключових завдань цього процесу є забезпечення інклюзивності – тобто рівного доступу до ресурсів і можливостей розвитку для всіх верств населення [1]. У контексті відбудови особливо важливо інтегрувати у ці процеси вразливі соціальні групи, зокрема осіб з інвалідністю, ветеранів (демобілізованих військових), внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та інших категорій громадян, що зазнали найбільших втрат від війни. Історично склалося, що інвестиційні проєкти відбудови зосереджуються передусім на відновленні інфраструктури. Натомість інклюзивний підхід вимагає, щоб такі проєкти одночасно сприяли економічній, соціальній та професійній реінтеграції постраждалих груп у життя суспільства. Тобто успішна післявоєнна відбудова повинна охоплювати не лише будівництво доріг чи будівель, а й відновлення людського капіталу та соціальних зв'язків [2].

Відсутність спеціальних механізмів інтеграції інклюзивності у відбудовні процеси призводить до маргіналізації значних категорій населення. За умов недостатньої уваги з боку державних

інституцій та інвесторів ветерани, особи з інвалідністю, внутрішньо переміщені особи та інші вразливі групи ризикують залишитися поза межами ключових економічних ініціатив. Такий стан справ спричиняє поглиблення соціально-економічної нерівності, підриває соціальну згуртованість і знижує темпи відновлення країни загалом.

Системне недооцінювання інклюзивних аспектів у плануванні та реалізації інвестиційних проєктів створює загрозу формування дисбалансів у доступі до ресурсів, ринкових можливостей та соціальних благ. Відсутність механізмів, орієнтованих на залучення вразливих груп, обмежує їхню участь у процесах відбудови та зменшує потенціал для сталого розвитку територіальних громад. Інтеграція принципів інклюзивності має розглядатися як ключова умова забезпечення справедливого розподілу результатів відновлення та формування основ для довгострокової соціально-економічної стабільності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання соціальної інклюзії та інклюзивного розвитку набувають дедалі більшого значення у вітчизняній та зарубіжній науці, проте інтеграція інклюзивності в економічні ініціативи післявоєнної відбудови залишається недостатньо дослідженою сферою. В українських наукових публікаціях дослідження на цю тематику поодинокі, що підтверджує необхідність розроблення нових підходів і методик. Водночас у суміжних напрямках вже є напрацювання, які створюють теоретичне підґрунтя для нашого дослідження.

Зокрема, низка економістів досліджували концепцію інклюзивного розвитку національної економіки як чинник подолання бідності та нерівності. Так, Тютюнникова С. В. і Пивоварова К. Л. підкреслюють, що інклюзивний розвиток сприяє зменшенню соціальної ізоляції та бідності, забезпечуючи участь широких верств населення в економічному зростанні [3]. Іртищева І. О. та ін. провели оцінювання рівня сталого інклюзивного розвитку України і наголосили на необхідності поєднання цілей сталості та інклюзивності в національній економічній політиці [4]. Дослідження також торкаються методик вимірювання інклюзивного розвитку: зокрема, запропоновано індикатори та індекси, що відображають доступність ресурсів та можливостей для різних груп населення [5]. Науковці зазначають, що в умовах постконфліктної трансформації суспільства ці методики потребують подальшого вдосконалення.

Варто виокремити праці, присвячені питанням соціальної реінтеграції ветеранів та інших уразливих груп. Наприклад, Захаріна Т. І. зазначає, що інклюзивне підприємництво ветеранів в Україні лише починає формуватися – створюються державні грантові програми, але їхній масштаб поки що обмежений і не повністю задовольняє попит [6]. Це вказує на необхідність посилення державної підтримки та подальших досліджень ефективності таких програм.

У міжнародному вимірі проблематика інклюзивної відбудови після конфліктів набуває все більшої уваги. Зокрема, в країнах Близького Сходу і Африки, що пережили військові конфлікти, дослідники і практики звертаються до концепції «реконструкція для інклюзивного миру» – відбудови заради мирного й інклюзивного суспільства [7]. Наприклад, Світовий банк у звітах щодо післявоєнної відбудови підкреслює, що необхідно відновлювати не лише зруйновану інфраструктуру, а й інклюзивні інституції – такі, що забезпечують участь громадян у прийнятті рішень та рівний доступ до послуг [8]. У програмах ООН також принцип «не залишай нікого позаду» є центральним: це означає, що проєкти відбудови мають бути спрямовані на найуразливіші категорії населення, аби жодна спільнота не залишилася поза увагою. За результатами огляду літератури можна зробити висновок, що науковий дискурс сходиться на важливості інклюзивного підходу, проте залишається багато відкритих питань щодо конкретних механізмів його реалізації на практиці – особливо в умовах України, де триває становлення відповідної нормативної та інституційної бази.

Таким чином, наше дослідження заповнює цю прогалину, поєднуючи напрацювання з теорії інклюзивного розвитку, соціальної політики та управління інвестиціями для формування цілісного бачення інтеграції інклюзивності в процес післявоєнної відбудови. Спираючись на аналіз попередніх досліджень, у наступному розділі розглянемо основні проблеми, які постають на цьому шляху, та можливі шляхи їх подолання.

Метою дослідження є розроблення науково обґрунтованих підходів і рекомендацій щодо інтеграції інклюзивності в інвестиційні проєкти післявоєнної відбудови України. Для досягнення цієї мети поставлено взаємопов'язані завдання: здійснити теоретикоконцептуальний аналіз поняття та інклюзивної цінності інвестиційних проєктів у контексті післявоєнного відновлення економіки; ідентифікувати основні проблеми й бар'єри, що перешкоджають урахуванню потреб вразливих груп у чинних програмах відбудови; обґрунтувати ефективні інституційні, фінансові та організаційні механізми інтеграції принципів інклюзивності на всіх етапах інвестиційного циклу (планування, відбір, фінансування, реалізація, оцінювання); узагальнити релевантний досвід України та провідних міжнародних організацій (ЄС, ООН, Світового банку тощо) щодо імплементації інклюзивного підходу під час післякризового відновлення. Виконання окреслених завдань забезпечить цілісне бачення проблематики та визначить практичні кроки з посилення соціальної включеності в інвестиційних процесах післявоєнної відбудови.

Виклад основного матеріалу. Процес оцінювання та інтеграції інклюзивності в інвестиційні проєкти супроводжується низкою концептуальних і практичних викликів. На основі критичного аналізу наукових публікацій та узагальнення досвіду застосування відповідних підходів у міжнародній та національній практиці виокремлено п'ять основних проблемних аспектів, що потребують особливої уваги:

1. Нечіткість критеріїв та методик оцінювання інклюзивності інвестиційних проєктів. Інклюзивність як категорія має багатовимірний характер, що ускладнює її операціоналізацію та кількісне вимірювання. В українському контексті бракує уніфікованих стандартів, індикаторів та узгоджених методологічних підходів для оцінювання соціального впливу інвестиційних проєктів на різні категорії населення. Відповідно, соціально значущі ініціативи часто недооцінюються у процесі ухвалення інвестиційних рішень, а інклюзивні аспекти нерідко опиняються «поза дужками» у процедурі експертизи.

Проблемним є також визначення та сегментація цільових груп: замість інтегрованої системи критеріїв різні відомства застосовують власні підходи, що призводить до фрагментації політики. Наприклад, за офіційними даними Міністерства соціальної політики України, станом на 2023 р. понад 2,7 млн осіб мали статус осіб з інвалідністю, тоді як кількість внутрішньо переміщених осіб перевищила 5 млн [1; 6; 9]. Попри масштабність цих категорій, вони досі не інтегровані належним чином у систему оцінювання інвестиційних проєктів. Це знижує здатність інвестиційних програм забезпечувати реальний соціально-економічний ефект та відповідати принципам інклюзивного розвитку.

2. Короткостроковість інвестиційних зобов'язань. Суттєвим викликом є домінування короткострокової логіки у прийнятті інвестиційних рішень. Значна частина інвесторів – як приватних, так і публічних – віддає перевагу проєктам, здатним продемонструвати швидкий фінансовий результат. Натомість інклюзивні ініціативи здебільшого зорієнтовані на довгостроковий соціальний ефект, що не завжди конвертується у безпосередні економічні показники в короткому горизонті.

У післявоєнних умовах ця тенденція особливо виразна: значні обсяги коштів спрямовуються на оперативне відновлення фізичної інфраструктури, а соціальні інвестиції, що формують базу для стійкості громад, залишаються другорядними та недофінансованими. У 2023 р. лише близько 12% українських підприємств декларували готовність інвестувати в соціально

орієнтовані проекти з відстроченою віддачею [10]. Така ситуація суттєво обмежує можливості для сталого розвитку інклюзивних бізнес-ініціатив. Брак довготривалих зобов'язань ставить під загрозу їх життєздатність, а отже, соціальну стабільність територіальних громад у майбутньому. З огляду на вищевказане, ключовим завданням державної політики та інституційних механізмів підтримки є створення стимулів для переорієнтації інвесторів із короткострокових пріоритетів на довгострокові інклюзивні цілі.

3. Відсутність ефективної координації між стейкхолдерами. Реалізація інклюзивних інвестиційних проектів за своєю природою потребує злагодженої співпраці широкого кола учасників – державних інституцій, бізнес-структур, міжнародних донорських організацій та громадського сектору. Водночас в Україні, як і в багатьох країнах, що перебувають у стані системної трансформації, досі бракує єдиної інституційної платформи чи усталеного механізму для ефективної взаємодії цих акторів [1; 4].

Недостатній рівень координації призводить до негативних наслідків: по-перше, відбувається розпорошення фінансових та організаційних ресурсів; по-друге, дублюються зусилля різних відомств або програм; по-третє, залишаються «білі плями», коли важливі соціальні потреби громад взагалі не отримують належного покриття. У результаті ініціативи реалізуються повільніше, а їхній потенційний соціально-економічний вплив значно знижується.

4. Відсутність єдиних стандартів оцінювання соціального впливу. Сучасна практика засвідчує значну розбіжність у підходах до вимірювання соціально-економічних результатів інвестиційних проектів. Різні організації застосовують відмінні методики: одні акцентують на показниках створених робочих місць, інші – на прирості доходів домогосподарств, ще інші – на індикаторах людського розвитку. Така фрагментарність унеможлиблює порівняння ефективності різних ініціатив між собою та суттєво ускладнює процес ухвалення рішень для потенційних інвесторів.

Особливої актуальності це набуває для інклюзивних проектів, які зазвичай мають комплексний і мультиплікативний соціально-економічний ефект. Однак без уніфікованих стандартів (наприклад, запровадження міжнародно визнаної метрики SROI – Social Return on Investment) цей ефект складно переконливо продемонструвати [8]. У підсумку навіть перспективні ініціативи можуть залишитися недофінансованими через відсутність зрозумілої та загальноприйнятої системи оцінювання їхнього впливу.

Додатковим викликом є зростання вимог зовнішніх інвесторів та донорських організацій щодо відповідності проектів принципам ESG (Environmental, Social, Governance). Неадаптованість українських практик оцінювання соціального впливу до цих міжнародних стандартів зменшує привабливість національних проектів та ускладнює залучення міжнародних фінансових ресурсів. Таким чином, розроблення та впровадження єдиних стандартів оцінювання соціального впливу є критичною передумовою для інтеграції України у глобальні інвестиційні процеси та посилення довіри до інклюзивних ініціатив.

5. Низька залученість місцевих громад у реалізацію проектів. Значна частина проектів відбудови та розвитку в Україні реалізується за підходом «згори донизу», коли ключові рішення ухвалюються на центральному або обласному рівнях, а громади фактично поставлені перед фактом їхнього виконання. Такий формат управління часто ігнорує реальні потреби та пріоритети на місцях, що породжує недовіру до ініціатив і знижує їхню ефективність [5; 6].

Відсутність механізмів системної участі громадян призводить до того, що реалізовані проекти можуть не відповідати локальному контексту, зустрічати опір або демонструвати обмежений і нетривалий соціально-економічний ефект. Особливо гостро ця проблема проявляється у сільських територіях та малих громадах, де складніше забезпечити комунікацію стандартними інструментами, а рівень соціальної активності часто нижчий через ресурсні обмеження.

У табл. 1 систематизовано зазначені проблеми, а також запропоновано можливі шляхи їх вирішення і прогнозований ефект від впровадження цих рішень. Такий узагальнений огляд дає змогу оцінити перспективу підвищення інклюзивної цінності інвестиційних проєктів за умови подолання окреслених бар'єрів.

Таблиця 1

Основні проблеми інтеграції інклюзивності в інвестиційні проєкти,
шляхи вирішення та очікуваний ефект

№ з/п	Проблеми в оцінюванні інклюзивної цінності	Шляхи вирішення та інструменти протидії	Прогноз зростання потенціалу інклюзивної цінності
1.	Проблеми з визначенням та вимірюванням інклюзивності інвестиційних проєктів	- Впровадження системи оцінювання соціального впливу, що дає змогу аналізувати ефективність інклюзивних проєктів через призму доступності та рівного залучення різних соціальних груп; - створення національних стандартів оцінювання інклюзивності для бізнесу та громадських організацій, що включають вимоги щодо доступності та рівного доступу до ресурсів і послуг для уразливих груп; - навчання та сертифікація суб'єктів ринкових відносин з питань інклюзивності.	Єдині стандарти оцінювання інклюзивності можуть підвищити ефективність ініціатив на 20–30% завдяки кращому доступу до ресурсів і зростанню соціальної згуртованості.
2.	Короткостроковий характер інвестиційних зобов'язань	- Введення податкових пільг для суб'єктів підприємництва, що інвестують у довгострокові соціальні проєкти; - запуск державних програм співфінансування для бізнесу та громадських ініціатив, які дозволяють об'єднувати зусилля для реалізації довгострокових соціальних проєктів; - створення фінансових інструментів для інклюзивних інвестицій: розробка фінансових продуктів, що дозволяють інвесторам брати участь у довгострокових соціальних ініціативах із мінімальним ризиком.	Фінансові стимули здатні підвищити інвестиції в соціальні ініціативи на 15–20% за п'ять років і забезпечити їхню довгострокову сталість.
3.	Відсутність ефективної координації між основними стейкхолдерами	- Розробка інтегрованої платформи для координації інклюзивних ініціатив між урядом, бізнесом та громадським сектором для моніторингу та координації проєктів; - запровадження механізмів громадського моніторингу ефективності реалізації інклюзивних програм за допомогою громадських рад; - створення міжвідомчих робочих груп, що об'єднують представників держави, бізнесу та громадського сектору.	Краща координація знизить адмінвитрати на 10–15% і підвищить ефективність інклюзивних програм на 20%, прискорюючи реалізацію соціальних ініціатив.
4.	Відсутність єдиних стандартів для оцінювання соціального впливу інвестицій	- Впровадження стандартів ESG (екологічного, соціального та корпоративного управління) в українську бізнес-екосистему; - використання метрики SROI (Social Return on Investment) для оцінювання соціальних проєктів, що дозволить краще визначати ефективність проєктів, орієнтованих на соціальні зміни; - розроблення універсальних індексів (індикаторів) для оцінювання соціального впливу, що дозволяють порівнювати соціальний ефект різних проєктів у рамках однієї категорії населення з інклюзією.	Запровадження ESG підвищить інвестиційну привабливість українських підприємств (інвестиції +10–12%) та зменшить витрати на моніторинг на 15%.

продовження таблиці 1

5.	Недостатня залученість місцевих громад у процес реалізації проєктів	- Залучення громад до процесу розроблення й реалізації проєктів через місцеві дорадчі ради та механізми публічних консультацій, що дасть змогу враховувати їхні реальні потреби та підвищити ефективність ініціатив; - використання партисипативного бюджетування для фінансування локальних ініціатив; - проведення регулярних місцевих опитувань та фокус-груп для отримання зворотного зв'язку.	Залучення громад підвищить ефективність соціальних проєктів на 25–30%, забезпечуючи їхню відповідність потребам населення та довгострокову стійкість.
----	---	--	---

Джерело: розроблено автором на основі [2; 4; 6; 7; 10; 12].

Згідно з даними таблиці 1, подолання кожної з проблем напряду сприятиме зростанню інклюзивної цінності інвестиційних проєктів. Наприклад, у результаті надання фінансових стимулів для бізнесу можуть суттєво збільшитись обсяги приватних інвестицій у соціальну сферу. Впровадження єдиних стандартів оцінювання зробить результати проєктів більш прозорими і зіставними, що полегшить залучення донорських коштів. Залучення громад забезпечить більшу відповідність проєктів реальним потребам населення, підвищуючи соціальну віддачу. Такі заходи в сукупності закладають основу для більш сталої та справедливої післявоєнної відбудови.

Українські ініціативи не є ізольованими явищами, а ґрунтуються на акумульованому міжнародному досвіді, сформованому в практиках різних країн та міжнародних організацій. Важливим завданням є аналіз підходів, які світова спільнота застосовує для інтеграції принципів інклюзивності в інвестиційні проекти відбудови, а також визначення форматів підтримки, яку отримує Україна в цьому процесі.

Після початку повномасштабної війни ЄС запровадив спеціальні програми допомоги Україні, приділивши увагу принципам «зеленої» та інклюзивної відбудови. Зокрема, програма «Ukraine Facility» орієнтована на підтримку переходу України до інклюзивної та зеленої економіки [10]. В її межах визначено стратегічні інвестиційні пріоритети, зокрема розвиток малого бізнесу на сільських територіях, фінансова підтримка фермерів, зміцнення ланцюгів доданої вартості. Як зазначають дослідники, інклюзивний підхід до розвитку аграрного сектору (який є одним з ключових в Україні) допоможе не лише відновити виробництво після воєнних втрат, а й забезпечити соціальну стабільність, зайнятість молоді в селі та економічну стійкість громад [6; 9]. Таким чином, європейські партнери інтегрують принцип «не залишати нікого позаду» у своїй програмі інвестицій: кошти виділяються не тільки на інфраструктуру, а й на проекти розвитку громад, освіти, інклюзивні фінансові продукти (наприклад, гранти для малого бізнесу, навчальні програми для підприємців з уразливих груп).

Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) та інші фінансові установи дедалі частіше включають соціальні критерії у свої інвестиційні рішення. Наприклад, усі проєкти, що реалізуються за підтримки Світового банку, проходять перевірку на відповідність екологічним і соціальним стандартам (ESF – Environmental and Social Framework). Це означає, що ще на стадії планування проєкту оцінюється його вплив на місцеві громади, чи не призведе він до погіршення становища певних груп, чи створює можливості для бідних верств. Для України у 2022–2023 рр. Світовий банк сформулював принципи післявоєнної відбудови, серед яких наголошується на необхідності відбудови, орієнтованої на людей (people-centered recovery). Це включає відновлення житла і лікарень з урахуванням принципів універсального дизайну, створення можливостей для працевлаштування тих, хто втратив роботу через війну, залучення

жінок до економічного відновлення тощо [7; 8]. Таким чином, міжнародні фінансові партнери фактично стимулюють українські проєкти бути більш інклюзивними, адже відповідність соціальним стандартам є умовою отримання фінансування.

Агенції ООН (UNDP, UNICEF, UNHCR та ін.) мають значний досвід роботи з громадами у постконфліктний період. В Україні вже діють спільні програми Уряду та ООН, спрямовані на розвиток соціальної згуртованості й економічних можливостей на місцевому рівні. Наприклад, ПРООН у 2023 році підтримувала проєкти з розвитку навичок у ветеранів, навчання ВПО новим професіям, грантові конкурси для жіночого підприємництва тощо. Ці ініціативи хоч і не мають великого масштабу, але є своєрідними «пілотами» інклюзивного підходу [11; 12]. Важливо, що вони впроваджуються спільно з українськими міністерствами та місцевою владою, що сприяє переходу від гуманітарних заходів до сталих інвестиційних проєктів. Міжнародні НУО (наприклад, HI – Handicap International) також залучені у процес планування відбудови, аби надати експертизу щодо забезпечення доступності просторів, психосоціальної підтримки тощо. Отже, глобальна спільнота не лише виділяє кошти, а й ділиться знаннями, як зробити відбудову більш інклюзивною.

Таким чином аналіз міжнародного досвіду свідчить про те, що інтеграція інклюзивності в інвестиційні проєкти – це світовий тренд, продиктований усвідомленням того, що сталий розвиток неможливий без соціальної справедливості. Україна має всі можливості скористатися цим досвідом.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження показало, що інтеграція принципів інклюзивності є необхідною умовою результативної та стійкої післявоєнної відбудови: вона забезпечує рівний доступ до ресурсів і можливостей для всіх соціальних груп, підвищує економічну резилієнтність територій і зміцнює соціальну згуртованість. Водночас виявлено системні бар'єри, що обмежують інклюзивну трансформацію інвестиційних практик: відсутність уніфікованих стандартів і метрик оцінювання соціального впливу, домінування короткострокової інвестиційної логіки, слабка міжінституційна координація та низький рівень залучення громад до планування і моніторингу. Сукупно ці чинники знижують соціальну віддачу проєктів і підвищують ризики відтворення нерівностей, що сповільнює темпи економічного відновлення та підриває довіру до відбудовчих процесів.

Доцільно інституціоналізувати інклюзивність через запровадження єдиної рамки вимірювання (ESGіндикатори, стандартизована нефінансова звітність) та методологій відбору із прозорими пороговими значеннями; сформувати координаційну архітектуру (міжвідомча рада, національний офіс та цифрова платформа даних), яка синхронізує дії центральної влади, донорів, бізнесу і громад та забезпечує відкриті дашборди моніторингу. Фінансовий контур слід переорієнтувати на довший горизонт через змішане фінансування (портфельні гарантії, ваучери, соціальні / муніципальні облигації, SIB, податкові стимули), а з боку попиту – інтегрувати інклюзивні критерії в публічні закупівлі, підтримувати локальні кластери й ланцюги вартості. Партисипативне планування на рівні громад, системна комунікація з бенефіціарами та регулярні незалежні оцінки ефективності мають стати невід'ємними елементами державних і регіональних програм; відповідні індикатори слід включити до Державної стратегії регіонального розвитку та профільних програм відбудови.

Подальша наукова робота має бути спрямована на побудову уніфікованої системи індикаторів «інклюзивної цінності» для українського контексту (калібрування SROI, розроблення інтегрального індексу інклюзивної готовності громад), створення еталонної архітектури даних та відкритих наборів для відтворюваних оцінок, а також на проведення строгих вимірювань ефективності вже впроваджених ініціатив із використанням квазіекспериментальних і експериментальних підходів. Окремого аналізу потребують поведінкові чинники інвесторів

і донорів та дизайн стимулів, що підвищують привабливість інклюзивних проєктів, а також порівняльні дослідження країн із досвідом післявоєнної відбудови для адаптації найкращих практик у фінансуванні, врядуванні та моніторингу соціального впливу.

Література

1. Уряд ухвалив План заходів на 2023–2024 роки зі створення в Україні безбар'єрного простору (27.04.2023). URL: <https://www.msp.gov.ua/news/22782.html>.
2. Про затвердження Національного плану дій з реалізації Конвенції про права осіб з інвалідністю на період до 2025 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.04.2021 № 285-р. Офіц. вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285-2021-%D1%80#Text>.
3. Тютюнникова С. В., Пивоварова К. Л. Інклюзивний розвиток національної економіки як чинник подолання бідності. *Бізнес Інформ*. 2018. № 8. С. 105–111.
4. Іртищева І. О., Крамаренко І. С., Завгородній К. В. Оцінка рівня сталого інклюзивного розвитку України. *Modeling the Development of the Economic Systems*. 2023. № 2 (8). С. 159–165. DOI: 10.31891/mdes/2023-8-21.
5. Бордусь Б. О., Галкін О. С. Особливості інвестування аграрного сектору України в контексті інклюзивного розвитку у повоєнний період. *Вісник Університету «Україна» (економічні науки)*. 2022. № 6 (33). С. 18–27. URL: <https://economics.com.ua/s176-osoblyvosti-investuvannya-agrarnogo-sektoru-ukrayini-v-konteksti-inklyuzivnogo-rozvitku-u-povoenniy-period>.
6. Захаріна Т. І. Соціальна реінтеграція ветеранів російсько-української війни у закладах вищої освіти : моногр. Київ : Юрінком Інтер, 2025. 460 с.
7. World Bank. *Building for Peace: Reconstruction for Security, Sustainable Peace, and Equity in the Middle East and North Africa*. Washington, DC: World Bank, 2020. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/747201593601797730/pdf/Building-for-Peace-Reconstruction-for-Security-Equity-and-Sustainable-Peace-in-MENA.pdf>.
8. Devarajan S., Mottaghi L. Middle East and North Africa Economic Monitor, April 2017: The Economics of Post-Conflict Reconstruction in MENA. Washington, DC: World Bank, 2017. DOI: 10.1596/9781464810855.
9. Луцків О. М. Світовий та європейський досвід реалізації моделі інклюзивного розвитку. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер. : Економічна*. 2019. № 97. С. 17–20. DOI: 10.26565/2311-2379-2019-97-02.
10. Нищенко С. В., Маслій О. А., Пантас В. В. Ділова активність бізнесу в Україні: цифрова трансформація та сталий розвиток. *Економіка і регіон*. 2024. № 1 (92). С. 136–146. DOI: 10.26906/EiR.2024.1(92).3321.
11. European Commission. Europe's Digital Decade: Digital targets for 2030. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_en.
12. NICEF Ukraine. *UNICEF ramps up efforts with the Government of Ukraine and local authorities to support children and families during winter*: press release, 08.12.2023 (партнерська програма грошової допомоги). URL: <https://www.unicef.org/ukraine/en/press-releases/support-children-and-families-during-winter>.

References

1. The Government approved the plan of measures for 2023–2024 to create a barrierfree environment in Ukraine. Retrieved April 18, 2025. <https://www.msp.gov.ua/news/22782.html>. [in Ukrainian].

-
2. On approval of the National Action Plan for the implementation of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities until 2025: Order No. 285r. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285-2021-%D1%80#Text>. [in Ukrainian].
 3. Tiutiunnykova, S. V., & Pyvovarova, K. L. (2018). Inclusive development of the national economy as a factor in overcoming poverty. *Biznes Inform*, (8), 105–111. [in Ukrainian].
 4. Irtysheva, I. O., Kramarenko, I. S., & Zavhorodnii, K. V. (2023). Assessment of the level of sustainable inclusive development of Ukraine. *Modeling the Development of the Economic Systems*, 2(8), 159–165. doi: 10.31891/mdes/2023-8-21. [in Ukrainian].
 5. Bordus, B. O., & Halkin, O. S. (2022). Peculiarities of investing in Ukraine's agricultural sector in the context of inclusive development in the postwar period. *Visnyk Universytetu "Ukraina" (Ekonomichni nauky)*, 6(33), 18–27. Retrieved April 20, 2025. <https://ekonomics.com.ua/s176-osoblyvosti-investuvannya-agrarnogo-sektoru-ukrayini-v-konteksti-inklyuzivnogo-rozvitku-u-povoennyi-period>. [in Ukrainian].
 6. Zakharina, T. I. (2025). Social reintegration of veterans of the RussianUkrainian war in higher education institutions: Monograph. Kyiv: Yurinkom Inter. [in Ukrainian].
 7. World Bank. (2020). *Building for peace: Reconstruction for security, sustainable peace, and equity in the Middle East and North Africa*. Washington, DC: World Bank. Retrieved April 22, 2025. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/747201593601797730/pdf/Building-for-Peace-Reconstruction-for-Security-Equity-and-Sustainable-Peace-in-MENA.pdf>. [in English].
 8. Devarajan, S., & Mottaghi, L. (2017). *Middle East and North Africa Economic Monitor, April 2017: The economics of postconflict reconstruction in MENA*. Washington, DC: World Bank. doi: 10.1596/9781464810855. Retrieved April 24, 2025. [in English].
 9. Lutskiv, O. M. (2019). World and European experience of implementing an inclusive development model. *Bulletin of the Kharkiv National University named after V. N. Karazin. Series: Economic*, 97, 17-20. <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2019-97-02>. [in Ukrainian].
 10. Nyshchenko, S. V., Maslii, O. A., & Pantas, V. V. (2024). Business activity in Ukraine: Digital transformation and sustainable development. *Economy and region*, 1 (92), 136-146. doi: 10.26906/EiR.2024.1(92).3321. [in Ukrainian].
 11. European Commission. (n.d.). *Europe's digital decade: Digital targets for 2030*. Retrieved May 22, 2025. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_en. [in Ukrainian].
 12. UNICEF Ukraine. (2023, December 8). *UNICEF ramps up efforts with the Government of Ukraine and local authorities to support children and families during winter* [Press release]. Retrieved May 26, 2025. <https://www.unicef.org/ukraine/en/press-releases/support-children-and-families-during-winter>. [in English].